

Målnummer: Ö 3212-18 **Avdelning:** 2
Domsnummer:
Avgörandedatum: 2019-02-14
Rubrik: Skuldsanering. Beaktansvärda skäl för att bestämma en kortare tid för betalningsplanens längd än fem år.
Lagrum: 34 § skuldsaneringslagen (2016:675)
Rättsfall: NJA 2018 s. 49

REFERAT

Kronofogdemyndigheten beslutade den 23 februari 2018 om skuldsanering för M.H. Betalningsplanens längd bestämdes till fyra år.

Örebro tingsrätt

En av borgenärerna, Brottsoffermyndigheten, överklagade i Örebro tingsrätt och yrkade att Kronofogdemyndighetens beslut om skuldsanering för M.H. skulle ändras så att betalningsplanen i beslutet pågick i fem år (i stället för fyra år).

Tingsrätten (rådmannen Lars-Erik Hulth) anförde följande i beslut den 2 maj 2018.

TINGSRÄTTENS SKÄL

Av 34 § skuldsaneringslagen (2016:675) framgår att betalningsplanens längd ska vara fem år om det inte finns beaktansvärda skäl att bestämma en kortare tid.

I prop. 2015/16:125 "Skuldsanering - förbättrade möjligheter för överskuldssatta att starta om på nytt" anføres bland annat följande under behandlingen av frågan om betalningsplanens längd.

Det är flera faktorer som är av betydelse när betalningsplanens utformning ska bestämmas. Ett argument för en kortare betalningsperiod är att vissa gäldenärer, när de väl ansöker om skuldsanering, redan har varit överskuldssatta under flera år och under den tiden levt under knappa ekonomiska förhållanden. Den totala avbetalningstiden blir till följd av detta alltså längre än fem år, ibland betydligt längre. (Prop. 2015/16:125 s. 86.)

Mot denna bakgrund och för att åstadkomma en betalningsplan som är anpassad efter skuldsaneringsgäldenärens behov och hans eller hennes förutsättningar är det enligt regeringens mening viktigt att inte fokusera enbart på hur många år betalningsplanen ska löpa. Även om samtliga gäldenärer som beviljas skuldsanering har det gemensamt att de lever under svåra förhållanden är det ändå så att de har olika förutsättningar och behov. En utgångspunkt vid överväganden om betalningsplanens utformning bör därför, enligt regeringens uppfattning, vara att det bör finnas ett betydande mått av flexibilitet när planens längd bestäms. (Prop. 2015/16:125 s. 87.)

Regeringen, liksom majoriteteten av remissinstanserna, delar utredningens bedömning att det finns fördelar med en betalningsplan som kan anpassas efter

förhållandena i det enskilda fallet jämfört med en generell förkortning av betalningsplanen. Regeringen föreslår därför att det ska vara tillräckligt att det finns beaktansvärda skäl för en kortare betalningsplan än fem år för att Kronofogdemyndigheten ska kunna besluta om en sådan. Genom att sänka kravet på detta sätt, vilket endast lagtekniskt skiljer sig från utredningens förslag, bör det åstadkommas både att fler omständigheter kan beaktas vid bestämmandet av betalningsplanens längd och att fler betalningsplaner blir kortare än fem år. I varje enskilt fall bör det göras en avvägning av om det med beaktande av bl.a. hänsyn till gäldenärens levnadssituation och skuldernas ålder finns skäl att besluta om en kortare betalningsplan. (Prop. 2015/16:125 s. 89.)

Med särskilt beaktande av det som anförs i prop. 2015/16:125, såväl i propositionens allmänmotivering som i dess specialmotivering, angående bestämmandet av betalningsplanens längd delar tingsrätten Kronofogdemyndighetens bedömning i det överklagade beslutet att betalningsplanens längd ska förkortas i förhållande till "normallängden" 5 år och bestämmas till fyra år. Detta eftersom M.H., när han ansökte om skuldsanering 2017 redan hade varit överskuldssatt under en längre tid och haft utmätning i lön sedan 2007.

Brottsoffermyndighetens överklagande ska därför avslås. Detta innebär att det överklagade beslutet står fast.

TINGSRÄTTENS BESLUT

Tingsrätten avslår överklagandet.

Göta hovrätt

Brottsoffermyndigheten överklagade i Göta hovrätt och yrkade att hovrätten skulle besluta att fastställd betalningsplan skulle pågå i fem år i stället för fyra år.

Hovrätten (hovrättsrådet Ulf Johansson, referent, f.d. hovrättsrådet Lennart Östblom och tf. hovrättsassessorn Anna Rudberg) meddelade den 19 juni 2018 följande beslut.

Hovrätten, som ger prövningstillstånd, fastställer tingsrättens beslut.

SKÄL FÖR BESLUTET

Hovrätten gör samma bedömning som tingsrätten och Kronofogdemyndigheten redovisat.

Högsta domstolen

Brottsoffermyndigheten överklagade och yrkade att HD skulle bestämma betalningsplanens längd till fem år.

M.H. motsatte sig att hovrättens beslut ändrades.

Ett antal borgenärer yttrade sig.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, justitiesekreteraren Mohamed Ali, föreslog i betänkande att HD skulle meddela beslut i huvudsaklig överensstämmelse med HD:s beslut.

HD (justitieråden Kerstin Calissendorff, Johnny Herre, Ingemar Persson, referent, Lars Edlund och Stefan Johansson) meddelade den 14 februari 2019 följande beslut.

SKÄL

Frågan i målet

1. Frågan i målet är om det vid skuldsanering finns beaktansvärda skäl att bestämma en kortare tid för betalningsplanens längd än fem år (se 34 § första stycket skuldsaneringslagen, 2016:675).

Bakgrund

2. Kronofogdemyndigheten beslutade den 22 augusti 2017 att inleda skuldsanering för M.H. Han beviljades därefter skuldsanering den 23 februari 2018. M.H:s totala skuldbörda var drygt 900 000 kr.

3. I beslutet om skuldsanering bestämdes betalningsplanens längd till fyra år. Som skäl för en kortare tid än fem år angavs att M.H. varit skuldsatt sedan 1980-talet och att löneutmätning skett under flera år under perioden 2007 till 2017. Domstolarna har instämt i denna bedömning.

Huvuddragen i och syftet med ett skuldsaneringsförfarande

4. Skuldsaneringsinstitutet infördes genom skuldsaneringslagen (1994:334). Den lagen ersattes av skuldsaneringslagen (2006:548), som i sin tur har ersatts av 2016 års lag.

5. Ett huvudsyfte med skuldsanering är att ge svårt skuldsatta personer möjlighet att komma ur sina ekonomiska problem och därmed få en möjlighet till ett drägligare och mer samhällsnyttigt liv. Samtidigt ska skuldsaneringen gynna borgenärskollektivet genom att gäldenären under en begränsad tid får förbehålla sig ett begränsat belopp för sin och sin familjs försörjning medan överskottet fördelas mellan borgenärerna i enlighet med en beslutad betalningsplan. Genom förfarandet befrias gäldenären från ansvaret för de skulder som omfattas av skuldsaneringen och som betalningsplanen inte ålägger gäldenären att betala. (Se NJA 2018 s. 49 p. 10.)

Betalningsplanens längd

6. När Kronofogdemyndigheten beslutar att inleda skuldsanering ska det bestämmas bl.a. vilket belopp som gäldenären ska betala för tiden till dess att frågan om skuldsanering slutligt har avgjorts (18 § första stycket).

7. I ett efterföljande beslut om skuldsanering ska en betalningsplan fastställas. Betalningsplanens längd ska vara fem år, om det inte finns beaktansvärda skäl att bestämma en kortare tid. Betalningsplanen börjar löpa från beslutet om skuldsanering. Vid bestämmande av tidpunkten för när betalningsplanen löper ut ska den tid som beslutet att inleda skuldsanering har gällt normalt räknas av från betalningsplanens längd. Med denna ordning avslutas skuldsaneringen snabbare än vad som gällde enligt 1994 och 2006 års lagar. (Se 34 §, jfr prop. 2015/16:125 s. 90 ff.)

8. Även enligt 1994 års lag var huvudregeln en femårig betalningsplan. Avvikelse härifrån kunde ske om det fanns särskilda skäl. Bedömningen skulle vara restriktiv (prop. 1993/94:123 s. 108 och 208).

9. I 2006 års lag behölls möjligheten att vid särskilda skäl bestämma en kortare tid. Den praxis som hade utbildats och som innebar att en kortare tid kunde bestämmas när gäldenären led av en livshotande sjukdom eller var relativt gammal ansågs vara allmänt accepterad (prop. 2005/06:124 s. 52).

10. Möjligheten att bestämma en kortare betalningsplan än fem år kom att utnyttjas mycket sällan. En utgångspunkt för 2016 års lag är att så många evighetsgäldenärer som möjligt ska ansöka om och genomföra skuldsanering. Därigenom får de möjlighet till att bli ekonomiskt rehabiliterade. Huvudregeln om en femårig betalningsplan har behållits, men den kan enligt 34 § första

stycket förkortas redan om det finns beaktansvärda skäl. Det bör, enligt vad som uttalas i förarbetena, leda till att fler omständigheter kan beaktas vid bestämmande av planens längd och att fler betalningsplaner än tidigare blir kortare än fem år. I varje enskilt fall ska det övervägas om bl.a. gäldenärens levnadssituation och skuldernas ålder utgör skäl för en kortare betalningsplan. Bedömningen av gäldenärens levnadssituation ska ta sikte på om det finns särskilt ömmande omständigheter; även risken för att gäldenärens barn drabbas oskäligt hårt utan en kortad betalningsplan kan då beaktas. (Se prop. 2015/16:125 s. 89 f. och 222 f.)

11. Att en gäldenär vid beslutstillfället lever under ansträngda ekonomiska och sociala förhållanden kan i allmänhet inte i sig anses utgöra ett beaktansvärt skäl för förkortad betalningsplan, eftersom det gäller i stort sett samtliga gäldenärer som kan komma i fråga för skuldsanering. Det skulle i så fall bli en huvudregel. Det ska istället i det enskilda fallet finnas omständigheter som talar för att gäldenären har ett angeläget behov av en snar lösning på sina ekonomiska problem och som medför att det bör göras avsteg från vad som gäller för de flesta. (Jfr a. prop. s. 222.)

12. Det förhållandet att en gäldenär tidigare har påbörjat men inte fullgjort en skuldsanering kan i vissa fall utgöra ett beaktansvärt skäl för att bestämma en kortare betalningsplan. Så kan vara fallet om skulderna i den andra saneringen i huvudsak är desamma som i den första. I en sådan situation har gäldenären levt under de ansträngda förhållanden som en pågående skuldsanering innebär, utan att skulderna sanerats. (Se a. prop. s. 223 f.)

13. En skuldsanering innebär att en gäldenär får leva under huvudsakligen samma ekonomiska förhållanden som vid en löneutmätning (jfr 33 § som hänvisar till 7 kap. 4 och 5 §§ UB). En tidigare löneutmätning innebär därmed, i allt fall om den pågått under lång tid, att gäldenären levt under förhållanden som närmast kan jämföras med vad som gäller vid skuldsanering. Om gäldenären dessutom varit överskuldssatt under mycket lång tid bör dessa omständigheter kunna utgöra beaktansvärda skäl för att bestämma en betalningsplan som är kortare än fem år.

Bedömningen i detta fall

14. M.H. har under tiden 2007 fram till beslutet att inleda skuldsanering 2017 haft perioder av löneutmätning, sammanlagt motsvarande ungefär sju år. Han har varit överskuldssatt sedan 1990-talet, med viss begränsad ytterligare skuldsättning under tid då löneutmätning skedde.

15. Även med hänsyn till denna ytterligare skuldsättning utgör, vid en sammantagen bedömning, den långa tiden av överskuldssättning och löneutmätning beaktansvärda skäl för att bestämma längden på M.H:s betalningsplan till fyra år.

16. Överklagandet ska därmed avslås.

HD:S AVGÖRANDE

HD fastställer hovrättens beslut.

Sökord: Skuldsanering; Betalningsplan; Löneutmätning
